

DEVLETİN MÜZAKERECİ ROLÜ VE DEMOKRATİK DEĞERLER ÖLÇEĞİ *

Naile ERDEM, Mersin Üniversitesi, Mersin, Türkiye

Sorumlu Yazar: Naile ERDEM, erdemnaile1102@gmail.com

Atıf Bilgisi Erdem, N. (2026).). Devletin müzakereci rolü ve demokratik değerler ölçeği. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 006, 01–22. DOI:10.54282/inijoss.1766351

doi 10.54282/inijoss.1766351

Geliş: Ağustos 16, 2025 / **Kabul:** Mart 28, 2026 / **Yayın:** Nisan 20, 2026

Öz

Siyaset bilimi ve kamu yönetimi disiplinleri devletin konumunu roller, sorumluluklar ve yetkiler bakımından ele alan toplumsal boyutlu disiplinlerdendir. Bu çalışma devletin müzakereci rolünü, demokratik değerlerle uyum açısından ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında “Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Ölçeği” oluşturulmuş ve ölçeğin psikometrik özellikleri değerlendirilmiştir. Çalışma üç aşamada yürütülmüştür. İlk olarak, literatür taraması ve nitel veriler ışığında 92 maddelik taslak ölçek hazırlanmıştır ve uzman görüşleri doğrultusunda içerik geçerliği sağlanmıştır. Ön deneme uygulaması sonucunda ölçek maddeleri gözden geçirilerek, anlaşılabilirliği düşük ve yinelenen ifadeler ayıklanarak ölçme aracı 56 maddeyle uygulamaya sunulmuştur. İkinci aşamada, 122 kişilik bir örneklem grubuna Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmıştır. Uygulama sonucunda, dört faktörlü bir yapı tespit edilmiştir ve ölçek 32 maddeye indirgenmiştir. Bu dört faktör: “Demokratik Değerlerle Uyum”, “Müzakereci Rolün Güçlendirilmesi”, “Aktörler” ve “Süreçte Karşılaşılan Güçlükler” olarak adlandırılmıştır. Üçüncü aşamada ise 342 katılımcı ile Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiş, modelin uyum indeksleri kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur. Ölçeğin toplam varyans açıklama oranı %62,06 olarak hesaplanmış ve faktör yükleri 0,500 ile 0,860 arasında değişmiştir. Ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alfa katsayılarıyla değerlendirilmiştir. Bu kapsamda toplam ölçek için 0,945; alt boyutlar için ise 0,772 ile 0,951 arasında değerler elde edilmiştir. Madde ayırt ediciliği analizinde alt ve üst %27’lik gruplar arası farkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Geliştirilen ölçek, devletin anayasa yapım süreci gibi müzakereye dayalı karar alma süreçlerinde demokratik değerlerle olan uyumunu değerlendirmek için bilimsel açıdan geçerli ve güvenilir bir araç olarak önerilmektedir. Araştırma verileri, demokratik değerlerle uyumun devletin müzakereci rolünün güçlendirilmesiyle mümkün olabileceğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Devlet, Demokratik Değerler, Devletin Müzakereci Rolü, Müzakereci Rolün Güçlendirilmesi.

*Bu çalışma yazarın Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde Prof. Dr. Mustafa GÖRÜN danışmanlığında hazırlanmış olduğu ve 2025 yılında sunduğu “Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı Bağlamında Devletin Müzakereci Rolü: Türkiye’de Anayasa Yapım Süreci Üzerine Bir Analiz” başlıklı tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Gendered Power Relations: Philosophical Counseling And Feminist Therapy *

 Naile ERDEM, Mersin University, Mersin, Türkiye

Corresponding Author: Naile ERDEM, erdemnaile1102@gmail.com

Citation Erdem, N. (2026).). Devletin müzakereci rolü ve demokratik değerler ölçeği. *İnönü University International Journal of Social Sciences* 15, 006, 01–22. DOI: 10.54282/inijoss.1766351

 10.54282/inijoss.1766351

Received: August 16, 2025 / **Accepted:** March 28, 2026 / **Published:** April 20, 2026

Abstract

The disciplines of political science and public administration are socially-oriented fields that examine the position of the state in terms of roles, responsibilities, and authorities. This study aims to reveal the negotiating role of the state in terms of its alignment with democratic values. Within the scope of the research, the “State’s Negotiating Role and Democratic Values Scale” was developed, and the psychometric properties of the scale were evaluated. The study was conducted in three phases. First, a draft scale consisting of 92 items was prepared in light of literature review and qualitative data, and content validity was ensured based on expert opinions. As a result of the pilot application, the scale items were revised, and items with low clarity and repetitive expressions were eliminated, resulting in a 56-item measurement tool. In the second phase, Exploratory Factor Analysis (EFA) was applied to a sample group of 122 people. As a result of the application, a four-factor structure was identified, and the scale was reduced to 32 items. These four factors were named: “Alignment with Democratic Values,” “Strengthening the Negotiating Role,” “Actors,” and “Difficulties Encountered in the Process.” In the third phase, Confirmatory Factor Analysis (CFA) was conducted with 342 participants, and the model fit indices were found to be at an acceptable level. The total variance explained by the scale was calculated as 62.06%, and the factor loadings ranged between 0,500 and 0,860. The reliability of the scale was evaluated using Cronbach’s Alpha coefficients; 0,945 was obtained for the total scale, and values between 0,772 and 0,951 were obtained for the subdimensions. In the item discrimination analysis, the differences between the lower and upper 27% groups were found to be statistically significant. The developed scale is recommended as a scientifically valid and reliable tool to evaluate the alignment of the state’s negotiating role with democratic values in negotiation-based decision-making processes such as constitution-making. The research data revealed that alignment with democratic values can be achieved by strengthening the state’s negotiating role.

Keywords: State, Democratic Values, State’s Negotiating Role, Strengthening the Negotiating Role.

*This study is based on the author’s thesis titled “The Deliberative Role of the State in the Context of the New Public Service Approach: An Analysis of the Constitution-Making Process in Türkiye,” prepared under the supervision of Prof. Dr. Mustafa GÖRÜN at Çanakkale Onsekiz Mart University, Institute of Graduate Studies, and submitted in 2025.

GİRİŞ

Günümüzde demokrasi anlayışının ilkelerine dayanan yönetim biçimlerinin yaygın olduğunu söylemek mümkündür. Bu yönetimlerin halk tarafından yetkilendirilmesi temsili demokrasi biçimleriyle yapılmaktadır (Güvenç, 2021: 149). Demokratik yönetimlerin özünü “*temsil*” ilkesi oluşturmaktadır. Temsil, seçilmiş ve atanmış kamu görevlilerinin belirleyici aktör oldukları politika üretim süreçlerinin “*halka bağlı*” olmasını ifade eden ve bu süreçlerde “*halkın taleplerinin daha kapsamlı ve etkileşimli bir şekilde var edilmesine*” olanak sağlayan bir pratik olarak görülmektedir (Özkan, 2020: 56). Heywood (2012: 224) ise temsili, siyasal bir ilke olan seçim çerçevesinde, bireyin veya grubun, daha büyük bir grup adına hareket ettiği ilişki biçimi olarak ifade etmektedir. Karar alma süreçlerinde uygulanan bir demokrasi ilkesi olan temsil, aslında karar alıcıların karar alma süreçlerini nasıl yürüteceklerinin de sınırını belirlemektedir. Bu bakımdan en büyük karar mekanizması olarak kabul edebileceğimiz devletin karar alma sürecindeki rol ve sorumlulukları ilgi çeken bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geniş etki alanına sahip karar alıcı ve karar yürütücü yapı olarak “*devlet mekanizması*”, siyaset bilimi alanında kabul görmektedir. Günümüzde sınırları belli, iç ve dış politika stratejileri bulunan, insanlarıyla vatandaşlık bağıyla bağlı ve uluslararası alanda kabul edilmiş yapılar devlet olarak tanımlanmaktadır (Çam, 2011: 335; Turgaylı Zengin, 2022: 115-116). Devlete geniş anlamlar yüklenip, temsil mekanizmalarıyla rol ve sorumluluklar tanımlanması onu önemli bir aktör haline getirmiştir. Bu aktörün değişen rol ve sorumlulukları ise klasik anlamdaki negatiftikten, modern anlamdaki pozitifliğe kadar her dönemde tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmalar; özellikle kamu yönetimi disiplininin kavramları olan; kürek çeken devlet, dümen tutan devlet ve vatandaş odaklı devlet görüşlerini ortaya çıkarmıştır. Kamu yönetimi disiplininin geleneksel modellerinden günümüze, bu roller çeşitli çalışmalar ve deneyimler üzerinden değişimler geçirmiştir.

21. yüzyıla girerken, devletin rolü yönetim anlayışına bağlı olarak değişime uğramıştır. Dengenin devletten topluma kaydığı çok aktörlü bir sistemle beraber, karşılıklı etkileşimle yönlendirme süreci vurgusu devlete yeni roller biçmiştir. Çok aktörlü, toplumsal ağları ve toplumun beklentilerini gözeten, çok kimlikli yurttaşları yönetim sürecine dâhil eden yönetim yaklaşımının yükselişiyle (Erdem ve Çiçekli, 2023), devletin rolü yeni bir anlam kazanmıştır. Bu yeni anlam kapsamında devletin, kamu politikası yapım sürecinde müzakereci bir role büründüğü söylenebilir. Devletin söz konusu müzakereci rolü ise kamu politikalarının belirlenme sürecinde olduğu kadar, siyasal iletişim açısından da belirleyici görünmektedir.

Bu araştırma, Devletin müzakereci rolünü şeffaflık, hesapverebilirlik, hukukun üstünlüğü, ifade özgürlüğü, temsil ve katılım gibi demokratik değerler çerçevesinde ele almaktadır. Çalışma kapsamında demokrasiye ilişkin kavramlar ve devletin müzakereci rolünün bu kavramlarla uyumu katılımcıların demografik özellikleri üzerinden irdelenmiştir. Araştırmanın ana temasını devletin müzakereci rolü ve bu rolün demokratik değerlerle uyumu oluşturduğundan, katılımcıların bu konudaki algı ve tutumlarının ölçülmesi amaçlanmıştır.

Devletin müzakereci rolünün temel kuramlarından biri müzakereci demokrasidir. Müzakereci demokrasi üzerine gerçekleştirilmiş çeşitli teorik çalışmalar mevcuttur (Aydın, 2017; Deveaux, 2018; Dryzek, 2000; Habermas, 2021; Sitebölükbaşı, 2005). Bununla birlikte, Türkçe alanyazında demokratik değerler üzerine yapılmış uygulama araştırmaları sınırlı kalmıştır. Demokrasi üzerine geniş bir teorik birikim bulunmasıyla birlikte, demokrasi konusunda çeşitli ölçekler de geliştirilmiştir. Bozkurt, (2021), Kılıç, Ökmen ve Şahin (2023), Geçkil, T. ve Tikici (2015) gibi çalışmalar demokrasi üzerine geliştirilmiş ölçme araçlarıdır. Demokratik değerler üzerine ise Uygun ve Engin (2014) tarafından geliştirilen “*Temel Demokratik Değerler Ölçeği*” adlı çalışma önemli bir ölçme aracıdır. Bunların dışında, Türkiye Ölçme Araçları Dizini sayfasında devletin rolü üzerine geliştirilmiş bir ölçek bulunamamıştır. Demokrasi alanında bulunan nicel ölçme araçlarının sınırlılığı dikkate alınacak olursa, devletin müzakereci rolünü demokratik değerlerle uyum

çerçevesinde ölçmeyi hedefleyen bu çalışma, alanyazına önemli katkılar sunmaktadır. Ayrıca siyasal iletişim alanı siyaset bilimi disiplininin de yeni yeni ele alınan, geliştirilmeye açık bir alandır. Bu nedenle siyasal iletişimin demokratik değerler ve müzakere süreçleriyle ilişkisinin ortaya koyulması oldukça anlamlıdır.

Bu çalışmada model olarak, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Devletin anayasa yapım sürecindeki müzakereci rolü ile demokratik değerler arasındaki ilişkiyi ölçmeye yönelik geliştirilen ölçek temelinde yapılan araştırmanın genel problemi ve amacı dikkate alındığında, üç ana hipotez oluşturulmuştur. Birinci ana hipotez, katılımcıların demografik özelliklerine göre ölçekten elde edilen puanların farklılaşp farklılaşmadığını test etmeyi amaçlamaktadır. Toplamda altı alt hipotezden oluşmaktadır. İkinci ana hipotez, ölçeğin yapı geçerliliğini ve alt boyutlar arasındaki ilişkileri test etmeye yöneliktir ve üç alt hipotezden meydana gelmektedir. Üçüncü ana hipotez ise katılımcıların, anayasa yapım sürecinde devletle birlikte yer alması gereken aktörler konusundaki tercihlerini test etmeyi hedeflemektedir. Araştırmada üç ana ve dokuz alt olmak üzere toplam oniki adet hipotez hazırlanmıştır. İlgili hipotezler sırasıyla aşağıdaki gibidir:

1. H1: Bireylerin demografik özellikleriyle devletin müzakereci rolüne yönelik tutumları ilişkilidir.

- H1a: Devletin müzakereci rolüne ilişkin tutumlar cinsiyete göre farklılık göstermektedir.
- H1b: Devletin müzakereci rolüne ilişkin tutumlar eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.
- H1c: Devletin müzakereci rolüne ilişkin tutumlar mesleki statüye göre farklılık göstermektedir.
- H1d: Devletin müzakereci rolüne ilişkin tutumlar coğrafi bölgeye göre farklılık göstermektedir.
- H1e: Devletin müzakereci rolüne ilişkin tutumlar yaş değişkenine göre farklılık göstermektedir.
- H1f: Devletin müzakereci rolüne ilişkin tutumlar aylık gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

2. H2: Devletin müzakereci rolü ve demokratik değerlere ilişkin ölçek alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

- H2a: “Demokratik Değerlerle Uyum” alt boyutu ile “Müzakereci Rolün Güçlendirilmesi” alt boyutu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.
- H2b: “Aktörler” alt boyutu ile “Süreçte Karşılaşılan Güçlükler” alt boyutu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.
- H2c: “Aktörler” alt boyutu ile “Müzakereci Rolün Güçlendirilmesi” alt boyutu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Devletin müzakereci rol üstlendiği bir anayasa yapım sürecinde, hangi aktörlerin sürece dâhil olması gerektiğine dair tutumlar farklılaşmaktadır.

Çalışma kapsamında devletin müzakereci rolü ve bu rolün demokratik değerlerle uyumu ölçen bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek geliştirme sürecinde; tanımlayıcı analizler, istatistiksel hesaplamalar, geçerlik ve güvenilirlik testleri gerçekleştirilmiştir. Ortaya çıkan 4 boyutlu 32 maddelik ölçeğin başta anayasa yapım süreci olmak üzere, kamu politikaları geliştirme süreçlerinde başvurulacak önemli bir ölçme aracı olması beklenmektedir. Ayrıca devletin müzakereci rolünü demokratik değerler üzerinden ölçmeyi hedefleyen bu araştırma, devletin rolünü ve demokratik değerleri birlikte çalışması yönüyle benzer çalışmalardan ayrılmaktadır.

1. ARAŞTIRMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ

Bu çalışmada devletin müzakereci rolü, demokratik değerler çerçevesinde ve anayasa yapım süreçleri bağlamında sistematik bir bütünlük içinde ele alınmıştır. Müzakereci demokrasi yaklaşımı, kamusal kararların gerekçelendirilmiş tartışma süreçleri aracılığıyla oluştuğunu savunan bir çerçeve olarak Jürgen Habermas (1996) ve John S. Dryzek (2000)

tarafından ayrıntılı biçimde geliştirilmiştir. Bu yaklaşım çerçevesinde devlet, farklı toplumsal aktörler arasında iletişimi kolaylaştıran ve müzakere süreçlerini kurumsal yapılar üzerinden sürdüren bir aktör olarak değerlendirilmektedir. Anayasa yapım süreçleri ise bu kuramsal tartışmaların somutlaştığı başlıca alanlardan biri olarak kabul edilmekte ve katılım, temsil ve çoğulculuk ilkeleri temelinde incelenmektedir (Elster, 1998; Blount, Elkins ve Ginsburg, 2012). Bu nedenle, devletin müzakereci rolünün anayasa yapım süreçleriyle birlikte ele alınması alanyazına önemli katkılar sunmaktadır.

Demokratik teoride temsil mekanizmaları ve müzakere süreçleri, demokratik meşruiyetin merkezinde yer almaktadır. Temsili demokrasi, halkın taleplerini siyasal kararlara dönüştürme süreçlerinde temsilciler aracılığıyla işleyen bir model sunarken, bu modelin sınırlılıkları üzerine yoğun eleştiriler geliştirilmiştir. Bu eleştiriler, demokratik karar verme süreçlerinin daha kapsayıcı, katılımcı ve tartışmaya dayalı olması gerektiğini vurgulayan alternatif yaklaşımlara dikkat çekmiştir (Karakoç ve Özden, 2020). Bu çerçevede müzakereci demokrasi, demokrasi teorisinin önemli bir bileşeni olarak ortaya çıkmaktadır.

Müzakereci demokrasi, karar alma süreçlerinde kamusal tartışmanın ve akılcı müzakerenin temel teşkil ettiğini savunan bir demokrasi modeli olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım, demokratik kararların meşruiyet kaynağının salt oy çokluğu veya temsil ilişkisi olmadığını; kararın nasıl üretildiğinin, hangi aktörlerin katıldığı ve hangi gerekçelerle kabul edildiğinin belirleyici olduğunu ileri sürer (Dryzek, 2000). Diğer bir ifadeyle, müzakereci demokrasi, bireylerin rasyonel tartışma ve reflektif akıl yürütme yoluyla ortak kararlara ulaşmasını demokratik süreçlerin özsel unsuru olarak konumlandırır. Bu yönüyle müzakereci demokrasi, temsil ilişkilerinin ötesine geçerek kamusal aklın ve iletişime dayalı karar verme mekanizmasının güçlendirilmesini hedefler (Çiçek, 2024).

Devletin rolüne baktığımızda, demokratik teoriler bağlamında devlet aktörünün karar alma süreçlerinde bir arabulucu görevi üstlenme kapasitesi önem arz etmektedir. Geleneksel temsil modelleri, vatandaşların seçimler aracılığıyla temsilcilerini belirlemesini esas alırken, müzakereci demokrasi bu ilişkinin daha dinamik bir şekilde kurulmasını önerir. Bu perspektif, devletin karar alma süreçlerini sadece düzenlemekle sınırlı görmez; devletin, farklı toplumsal aktörler arasında bir müzakere alanı yaratma sorumluluğunu vurgular (Erdem ve Görün, 2025). Bu yaklaşımda devlet, toplumun çeşitli kesimleri arasında iletişimi kolaylaştıran, farklı ilgileri dengeleyen ve karar süreçlerini kapsayıcı biçimde örgütleyen bir aktör olarak ortaya çıkar.

Anayasa yapım süreçleri, bu doğrultuda müzakereci demokrasi ilkelerinin en yoğun tartışıldığı alanlardan biridir. Anayasa, bir toplumun temel kurallarını ve devlet–vatandaş ilişkisini belirleyen en üst düzey hukuk metni olarak kabul edilmesinden ötürü, bu metnin nasıl üretildiği demokratik meşruiyet açısından kritik öneme sahiptir. Geleneksel anayasa yapım süreçleri genellikle dar bir elit grubun kontrolünde gerçekleşirken, müzakereci demokrasi, toplumun geniş kesimlerinin katkısını ve etkileşimini teşvik eden bir süreç modelini savunur (Temel, 2014). Böyle bir yaklaşım, anayasanın normatif içeriğinin toplumun çoğulcu taleplerini daha iyi yansıtmasını sağlayabilir ve toplumsal uzlaşma zemininin genişletilmesine katkı sunabilir.

Katılımcı anayasa yapımı, belirli grupların süreçte daha aktif yer almasına ve demokratik meşruiyetin güçlendirilmesine olanak tanır. Teorik olarak bu süreç, kitlesel katılım, şeffaflık, eşitlik ve rasyonel tartışma mekanizmalarını içerir ve bu unsurlar, anayasanın kabul edilebilirliğini artırmak için kilit önemdedir. Anayasa yapım süreçlerinde müzakere mekanizmalarının etkinleştirilmesi, daha dengeli bir anayasal metnin oluşturulmasını kolaylaştırabilir ve hukukun üstünlüğü ile demokratik değerlerin korunmasına yardımcı olabilir (Kaya, 2024).

Müzakereci demokrasi ekseninde devletin rolü, sadece anayasal prosedürleri yürütmek olarak görülmemelidir. Burada devletin sorumluluğu, toplumun farklı paydaşları arasında etkili iletişim ve ortak zemin inşa etme görevini üstlenmeyi içerir. Bu yaklaşım, anayasa yapımının demokratik meşruiyetini güçlendirerek toplumsal barışı ve hukuki

istikrarı destekleme potansiyeline sahiptir. Kuramsal literatürde bu bağlamda, devletin müzakereci rolünün katılım, temsil, şeffaflık, hesap verebilirlik ve kapsayıcılık gibi demokratik değerlerle bağlantılı olduğu ifade edilmektedir (Erdem ve Görün, 2025). Böyle bir çerçeve, karar alma süreçlerine odaklanan demokratik kuramların çoğuyla uyumlu olup, anayasa yapımında farklı aktörlerin seslerini duyurmasını sağlar.

Genel çerçevede değerlendirilecek olursa, müzakereci demokrasi ve devletin müzakereci rolü, anayasa yapım süreçlerinde demokratik normların güçlendirilmesinde önemli teorik araçlar olarak görülmektedir. Bu kavramsal çerçevenin eklenmesi, çalışmanın temel problematiğini kavramsal olarak besleyecek, demokratik teorideki yerini belirginleştirecek ve anayasal süreçlerin demokratik meşruiyetini analiz etmeye daha güçlü bir zeminde yaklaşacaktır.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE UYGULAMASI

Araştırmanın bu bölümünde sırasıyla; modeline, hipotezlerine, örnekleme, kısıtlarına, veri toplama yöntemine, veri analiz yöntemlerine, bulgularına, hipotez testleri ve sonuçlarına yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Örnekleme ve Kısıtları

Araştırma kapsamında AFA grubu ve DFA grubu ayrı ayrı belirlenmiştir. Birbirini izleyen dönemlerde gerçekleştirilen analiz süreçlerinde farklı katılımcılara ulaşılmıştır. AFA gerçekleştirilirken siyaset bilimi ve kamu yönetimi, yönetim bilimi, hukuk, yerel yönetimler ve ilişkili alanlardan akademisyenler ve siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencileri örneklem grubu olarak seçilmiştir. Toplam 122 akademisyen ve öğrenciye uygulanan kişisel bilgi formu ve ölçek formu değerlendirilerek, bu kişilerin yaş, gelir, eğitim durumu, coğrafi bölge gibi demografik bilgileri ile devletin müzakereci rolü ve demokratik değerler hakkındaki görüş ve tutumları elde edilmiştir. DFA grubu daha geniş oluşturulmuştur. Siyaset bilimi ve kamu yönetimi, yönetim bilimi, hukuk ve yerel yönetimler alanlarındaki akademisyen ve öğrencilerle birlikte kamu görevlileri ve özel sektör çalışanlarından söz konusu alanlardan mezun olanlar da örneklem grubuna dahil edilmiştir. Toplamda 320 kişiye ölçek formu uygulanmıştır, uygulanan ölçeklerden 78 form analiz dışında kalmıştır ve 342 kişinin yanıtları değerlendirilmiştir.

Araştırmanın örnekleme belirlenirken çeşitli kısıtlar söz konusu olmuştur. Bu kısıtlar; verilerin toplanma zamanı, hedef kitle ve derinlemesine mülakat sorularıdır. Özellikle bu alanlarda eğitim verilen akademik birimlerdeki uzmanlık alanları ile kadro tahsisleri bazen örtüşmemektedir. Örneğin Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü içerisinde kadrosu olan ama çalışma alanı biyoloji, şehir planlama vd. olan akademisyenler de bulunmaktadır. Bu durum evren – örneklem ilişkisinin değerlendirilmesinde güçlükler ortaya çıkarmaktadır.

2.2. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi

Bu bölümde veri toplama aracı, verilerin toplanma süreci, uzman görüşü ve yasal izin süreçleri hakkındaki bilgilere yer verilmiştir.

2.2.1. Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri kişisel bilgi formu ve ölçek formu aracılığı ile, online olarak toplanmıştır. Araştırmada kullanılan formlar Google Forms üzerinde oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formuyla “*cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, aylık ortalama gelir ve memleket*” şeklindeki demografik bilgilerin elde edilmesi ve AFA sürecinde kullanılması amaçlanmıştır. Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Ölçeği ise katılımcıların devletin müzakereci rolü ve demokratik değerler hakkındaki görüş ve tutumlarını ölçmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu ölçek, araştırma sürecinde geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilme süreçleri, problem durumu ve araştırmanın amacı

doğrultusunda şekillendirilmiş, aynı zamanda zaman, çalışma grubunun büyüklüğü ve araştırmacının yetkinliği gibi sınırlayıcı faktörler dikkate alınarak alan yazında önerilen başlıklara (Erkuş, 2016) uygun şekilde belirlenmiştir.

2.2.2. Verilerin Toplanma Süreci:

Araştırma sürecinde; ölçek formu hazırlanmıştır, uzman görüşü alınmıştır, pilot bir gruba ön uygulama yapılmıştır, sonuçlar analiz edilerek ölçek formuna son hali verilmiştir ve ölçek formunun son hali farklı bir katılımcı kitlesine uygulanmıştır. Süreçle alakalı detaylara aşağıdaki alt başlıklarda yer verilmiştir.

- **Ölçek Formunun Hazırlanması:** Araştırmaya devletin müzakereci rolü ve demokratik değerlerle alakalı kapsamlı bir alan yazın taraması yapılarak başlanmıştır. Toplanan teorik bilgiler “Anayasa Yapım Sürecinde Devletin Müzakereci Rolü Üzerine Akademisyen Görüşü” (Erdem ve Görün, 2025) çalışma verileri ile harmanlanmıştır. Araştırma sonucunda ortaya çıkan tema, kategori, kod ve alıntılar ölçek formunun oluşturulma sürecinde kaynak olarak kullanılmıştır. Benzer alanlarda geliştirilmiş ölçme araçlarının (Akfırat ve Çok, 2023; Ceylan, İspir ve Özpolat, 2019; Ferikoğlu ve Akgün, 2022; Taktak, 2025) madde yapıları ve alt boyutları incelenmiş, bu doğrultuda maddeler tasarlanmıştır. Ayrıca, sosyal bilimler alanında deneyimli yüksek lisans öğrencilerinden 17 kişilik bir çalışma grubu oluşturulmuş ve bu grup aracılığıyla ölçeğin maddeleri değerlendirilerek genişletilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda, ölçek için 4 alt boyut ve 56 maddeden oluşan bir madde havuzu hazırlanmıştır.
- **Uzman Görüşü:** Oluşturulan madde havuzu, taslak bir form haline getirilerek uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan, her bir maddeyi şu kriterlere göre değerlendirmeleri istenmiştir:
 1. Ölçek maddesi olma uygunluğu,
 2. Ölçülecek niteliği daha doğru ölçmek için düzenleme gerekliliği,
 3. Yer aldığı boyutun uygunluğu.

Ayrıca, uzmanlardan maddeler ve ölçekle ilgili genel görüşlerini paylaşmaları istenmiştir. Ölçeğin geliştirilme sürecinde 5 uzmandan görüş alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda maddelerde gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

- **Yasal İzin:** Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu’ndan hazırlanan ölçek formunun uygulanabilmesi için yasal izin alınmıştır. İzin karar tarih ve sayısı: 09.01.2025 tarih ve 01/61 sayı.
- **Formun Uygulanması:** Araştırma Türkiye geneline yayılmış, mekândan bağımsız planlanmış olduğundan; veriler Google Forms kullanılarak, internet ortamında toplanmıştır. Google Forms’a geçirilen sorular, formu kullanma konusunda deneyimli 2 uzmana incelenmiştir. Onların görüşlerinin ardından kesinleştirilen form biçimi Akademisyenlerin ve öğrencilerin kullandığı WhatsApp gruplarında paylaşılmıştır. Katılımcıların aynı kişiler olmaması adına, linkin paylaşımı sırasında ölçek formunun başlığını, konusunu, amacını içeren açıklama linkle birlikte paylaşılmıştır.
- **Ölçek Verilerinin Toplanma Dönemi:** Araştırma verileri 2024-2025 eğitim öğretim döneminde toplanmıştır. Bir eğitim döneminin seçilmesinin nedeni, katılımcıların ağırlıklı olarak akademisyen ve üniversite öğrencisi olmasıdır.
- **Verilerin Kaydedilmesi:** Veriler Google üzerinde, dijital olarak saklanmıştır. Google Forms araştırmacının kişisel mail adresiyle oluşturulduğundan, verilerin güvenliği araştırmacının kontrolindedir. Veriler bu platformda toplandıktan sonra anonim olarak saklanmıştır.

2.3. Araştırmanın Veri Analiz Yöntemleri ve Güvenilirliği

Veriler AFA ve DFA yöntemleriyle analiz edilmiştir. Verilerin analiz sürecinde, ön deneme uygulaması, istatistiksel analiz süreci, geçerlik ve güvenilirlik testi ve sonuçların yorumlanması aşamaları gerçekleştirilmiştir.

- **Ön Deneme Uygulaması:** Ön deneme uygulaması öncesinde, ölçek maddeleri yazım ve imla kurallarına uygunluk açısından gözden geçirilmiş ve son kontroller yapılmıştır. Ölçeğin ön deneme formu, 17 kişilik yüksek lisans öğrenci çalışma grubuna uygulanmıştır. Ön deneme sırasında, maddelerin anlaşılabilirliği, ifadelerdeki netlik ve basım hataları not edilmiş; her bir madde için ortalama cevaplama süresi 15-20 dakika olarak belirlenmiştir. Ön deneme sonucunda, anlaşılamayan ya da gereksiz görülen maddeler çıkarılarak ölçek 4 boyut ve 56 maddelik nihai haline getirilmiştir.
- **Deneme Formunun Uygulanması:** Katılımcı grubu seçilirken, kolay ulaşılabilirlik ve problemle ilgili benzer durumlardan oluşma kriterleri dikkate alınmıştır. Uygulamalar sırasında gönüllülük esasına dayalı bir katılım sağlanmış ve uygulama öncesinde ölçekle ilgili katılımcılara detaylı açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamalarda ölçeğin amacı, maddelerin içeriği ve cevaplama yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Ölçeği, 4 alt boyut ve 56 maddeden oluşan bir yapıdadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır ve yönsüz cevaplara neden olabilecek maddeler ölçekten çıkarılmıştır.
- **İstatistiksel Analiz Süreci:** Toplanan veriler istatistiksel analiz sürecinde çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı (SPSS, Statistical Package for the Social Sciences) 25.0 ve AMOS (Analysis of Moment Structures) 22.0 istatistik paket programlarından yararlanılmıştır. İlk olarak, veriler kayıp ve uç değerlerin varlığı açısından incelenmiştir. Daha sonra, ölçeğin güvenilirlik ve geçerliliğine yönelik analizler gerçekleştirilmiştir.
- **Geçerlik ve Güvenirlik Testleri:** Araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik testleri faktör analizleri ve uzman görüşleriyle yapılmıştır. Bu kapsamda, yapı geçerliliğini değerlendirmek amacıyla AFA ve DFA uygulanmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için ise kişisel bilgi formu ve ölçek formu hakkında uzman görüşleri alınmıştır. 5 uzmandan alınan görüşler doğrultusunda düzenlenen form uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Geliştirilen Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Ölçeği, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapıldıktan sonra akademisyen, öğrenci, kamu görevlisi ve alanla ilişkisi bulunan özel sektör çalışanlarının değerlendirmesine sunulmuştur. Veri toplama aracı, ölçeği destekleyici bilgiler sağlamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ile birlikte katılımcılara online form şeklinde uygulanmıştır. Uygulama sırasında, sürece aktif katılımı desteklemek amacıyla, açıklamaların detaylı ve anlaşılır biçimde yapılmasına özen gösterilmiştir. Katılım linkine ulaşılabilirlik ve verilerin korunması hususları da dikkatle yürütülmüştür. Verilerden elde edilen bulgular “*Bulgular*” başlığı altında yorumlanmıştır.

2.4. Araştırmanın Bulguları

Bu bölümde, kişisel bilgi formuyla toplanan demografik bilgilere ve ölçek formuyla toplanan “*devletin müzakereci rolü ve demokratik değerler*” hakkındaki katılımcı algı ve tutumlarına yer verilmiş; geçerlik ve güvenilirlik bulguları paylaşılmıştır.

2.4.1. Demografik Bulgular

Araştırma kapsamında AFA ve DFA gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde katılımcıların yaş, cinsiyet özellikleri ile meslek, memleket, eğitim durumu ve aylık ortalama gelir şeklindeki demografik bilgileri toplanmıştır. Katılımcıların özellikleri ve toplanan demografik veriler katılımcılar hakkında aşağıdaki bulguları ortaya koymuştur.

2.4.1.1. Açıklayıcı Faktör Analizi Grubu

Bu araştırmanın evrenini 2024-2025 eğitim- öğretim yılında Türkiye'nin farklı illerinde bulunan yaş ortalaması 35.99 olan akademisyen ve öğrenci katılımcılar oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde kişilere çabuk ulaşabilir ve uygulama yapılabilir olması düşünülerek uygun örnekleme (Fraenkel ve Wallen, 2012) yöntemi kullanılmıştır. Farklı üniversitelerde siyaset bilimi ve kamu yönetimi, kamu yönetimi, yönetim bilimi, yerel yönetimler ve hukuk alanlarında görev yapmakta olan ve okuyan akademisyen ve öğrencilere ulaşılmıştır. 122 kişinin ölçek formunu doldurması sağlanmıştır ve formların hiç biri analiz dışında kalmamıştır. Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %60,7'sinin erkek (n=74), %39,3'ünün ise kadın (n=48) olduğu görülmektedir. Bu durum, erkek katılımcıların çoğunlukta olduğunu göstermektedir. Katılımcıların %9,8'i (n=12) lise mezunu, %36,1'i (n=44) lisans ve %54,1'i (n=66) lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir. Veriler, katılımcıların önemli bir kısmının lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde (yüksek öğrenim) olduğunu ortaya koymaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcı grubunun çoğunluğunun erkek ve lisansüstü eğitim seviyesinde bireylerden oluştuğu söylenebilir. Bu durum, katılımcı profilinin kurumsal anlamda eğitim düzeyi yüksek bir örnekleme işaret ettiğini göstermektedir. Ayrıca katılımcıların yaş ortalamasının 35.99 ve aylık ortalama gelirlerinin ortalamasının 50.562,29 olduğu görülmüştür.

2.4.1.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi Grubu

Araştırmanın ikinci aşamasında doğrulayıcı faktör analizi yapmak için yeniden veriler toplanmıştır. Katılımcılar geniş bir akademisyen, öğrenci, kamu görevlisi ve özel sektör kitlesinden seçilmiştir. Bu grubun yaş ortalaması 35.08 olup aylık ortalama gelirleri ise 42.464'tür. Araştırma örnekleminde toplam 342 katılımcı yer almış olup, bunların 138'i kadın (%57) ve 104'ü erkek (%43) olarak belirlenmiştir. DFA sürecinde araştırmaya katılanların cinsiyet özellikleri dikkate alındığında, kadın katılımcıların oranının erkek katılımcı oranından fazla olduğu (%57) görülmektedir.

Araştırma örnekleminde yer alan 342 katılımcının doğdukları bölgelere göre dağılımı incelendiğinde, en yüksek oranın %27,7 ile İç Anadolu Bölgesi olduğu görülmektedir (67 kişi). Bunu sırasıyla Marmara Bölgesi (%16,9, 41 kişi) ve Akdeniz Bölgesi (%15,7, 38 kişi) takip etmektedir. Diğer bölgeler arasında, Doğu Anadolu Bölgesi (%9,9, 24 kişi), Karadeniz Bölgesi (%9,5, 23 kişi) ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi (%9,1, 22 kişi) yakın oranlara sahiptir. Ege Bölgesi ise en düşük katılım oranını göstermektedir (%5, 12 kişi). Ayrıca, yurtdışında doğan katılımcılar, toplamın %6,2'sini (15 kişi) oluşturmaktadır. Bu dağılım, katılımcıların farklı coğrafi bölgelerden çeşitlilik sunduğunu, ancak İç Anadolu Bölgesi'nden daha fazla temsili olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma örnekleminde yer alan 342 katılımcının meslek gruplarına göre dağılımında, en yüksek oran %39,3 ile akademisyenlerden oluşmaktadır (95 kişi). Bunu %27,3 ile öğrenciler (66 kişi) takip etmektedir. Katılımcılar arasında kamu görevlileri ise %19,8'lik bir oranla üçüncü sırada yer almaktadır (48 kişi). Özel sektör çalışanları, toplamın %13,6'sını (33 kişi) oluşturarak diğer meslek gruplarına göre daha düşük bir oranı temsil etmektedir. Bu dağılım, örnekleme akademisyenlerin ağırlıklı olarak yer aldığını ve ardından öğrencilerin geldiğini göstermektedir. Meslek grupları açısından çeşitli bir katılım sağlanmış olmakla birlikte, kamu görevlileri ve özel sektör çalışanlarının daha düşük temsil edildiği görülmektedir.

Araştırma örnekleminde yer alan 342 katılımcının eğitim durumlarına göre dağılımında, en yüksek oran %71,1 ile lisansüstü eğitime sahip katılımcılar olmuştur (172 kişi). Bunu, %18,2 ile lisans seviyesindeki katılımcılar (44 kişi) ve %9,9 ile ön lisans seviyesine sahip katılımcılar (24 kişi) takip etmektedir. Örnekleme lise mezunlarının oranı ise yalnızca %0,8 olup, 2 kişiyle sınırlıdır. Bu dağılım, katılımcıların çoğunluğunun lisansüstü eğitim düzeyinde yoğunlaştığını ve örneklemin büyük ölçüde yüksek öğrenim seviyesine sahip bireylerden oluştuğunu göstermektedir.

"Devletin müzakereci rol üstlendiği bir anayasa yapım sürecinde, devletle birlikte hangi paydaşın sürece en çok katılım göstermesi gerektiğini düşünüyorsunuz?" sorusuna verilen cevapların dağılımı incelendiğinde, en yüksek oran

%33,1 ile vatandaşlardan oluşmaktadır (80 kişi). Bunu %29,8 ile sivil toplum kuruluşlarına (sendika, meslek örgütleri, topluma yararlı vakıf ve dernekler dâhil) katılım gösterenler (72 kişi) takip etmektedir. Akademisyenler, toplam katılımın %22,3'ünü (54 kişi) oluştururken, siyasi partilere katılım gösterenler en düşük oranla %14,9'da kalmıştır (36 kişi). Bu dağılım, katılımcıların en yoğun şekilde vatandaşlar ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla sürece katılımı desteklediklerini, siyasi partiler aracılığıyla katılımın ise görece düşük kaldığını göstermektedir. Son olarak araştırmaya katılan tüm katılımcıların yaş ortalamasının 34.59 ve aylık ortalama gelirlerinin ortalamasının 42.588,54 olduğu görülmüştür.

2.4.2. Geçerlik ve Güvenirliğe İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında, yukarıda demografik verileri paylaşılmış olan katılımcılara önceden hazırlanmış ve etik izni Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nden alınmış ölçek formu uygulanmış ve nitel verilerden elde edilmiş bulgulara dayanılarak oluşturulan ölçek soruları yöneltilmiştir. Bu bölümde araştırmacı tarafından oluşturulan Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik çalışmalarına yer verilmiştir.

2.4.2.1. Açıklayıcı Faktör Analizi ve Yapı Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Bu aşamada, geliştirilen ölçeğin faktör yüklerini belirleyerek faktör yapısını ortaya koymak ve yapı geçerliliğini sağlamak amacıyla 122 katılımcıdan veri toplanmıştır. Faktör analizi, benzer özelliklere sahip değişkenleri bir araya getirerek az sayıda faktörle açıklamayı hedefleyen bir istatistiksel yöntemdir. Ayrıca, bu analiz süreci, ortak faktörler olarak adlandırılan yeni değişkenleri belirleme ya da maddelerin faktör yük değerleri üzerinden ölçülmek istenen kavramları tanımlama süreci olarak da ifade edilebilir (Büyüköztürk vd., 2014). Uzman görüşlerinin ardından kapsam geçerliliği sağlanan 56 maddelik ölçme aracı, siyaset bilimi ve kamu yönetimi alanında araştırmacı olan ve rastgele seçilen 17 katılımcı üzerinde ön deneme uygulamasına tabi tutulmuş, bu süreçte anlaşılmayan maddeler düzeltilmiş ve benzer maddeler çıkarılmıştır. Bu işlemler sonucunda asıl uygulama için 56 maddelik bir veri seti elde edilmiştir. Erkuş (2016) tarafından belirtildiği üzere, veri setinin faktör analizi için uygunluğunu değerlendirmek adına çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Bunlar arasında korelasyon matrisinin oluşturulması, Bartlett testi ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi gibi yöntemler bulunmaktadır. Bu doğrultuda, veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığı öncelikle test edilmiştir.

Tablo 1. Ölçme Aracının KMO ve Barlett Testi Sonuçları

KMO		0.886
	X ²	2950.946
Barlett Testi	Sd	496
	P	.000*

Tablo 1 incelendiğinde, KMO değerinin .886 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer, veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu ortaya koymaktadır. KMO değerleri, 0,90 ve üzeri mükemmel, 0,80-0,89 arası çok iyi, 0,70-0,79 arası iyi, 0,60-0,69 arası orta, 0,50-0,59 arası zayıf ve 0,50'nin altı kabul edilemez olarak değerlendirilmektedir (Sharma, 1996). Bu bağlamda araştırmada elde edilen KMO değeri (0,886), çok iyi bir uyumluluk seviyesine işaret etmektedir. Değişkenler arasındaki ilişkinin varlığını test eden Bartlett testi de anlamlı bulunmuş olup ($x^2=2950.946$, $p=0,000$), bu sonuç değişkenler arasında yüksek korelasyonların olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu doğrulamaktadır.

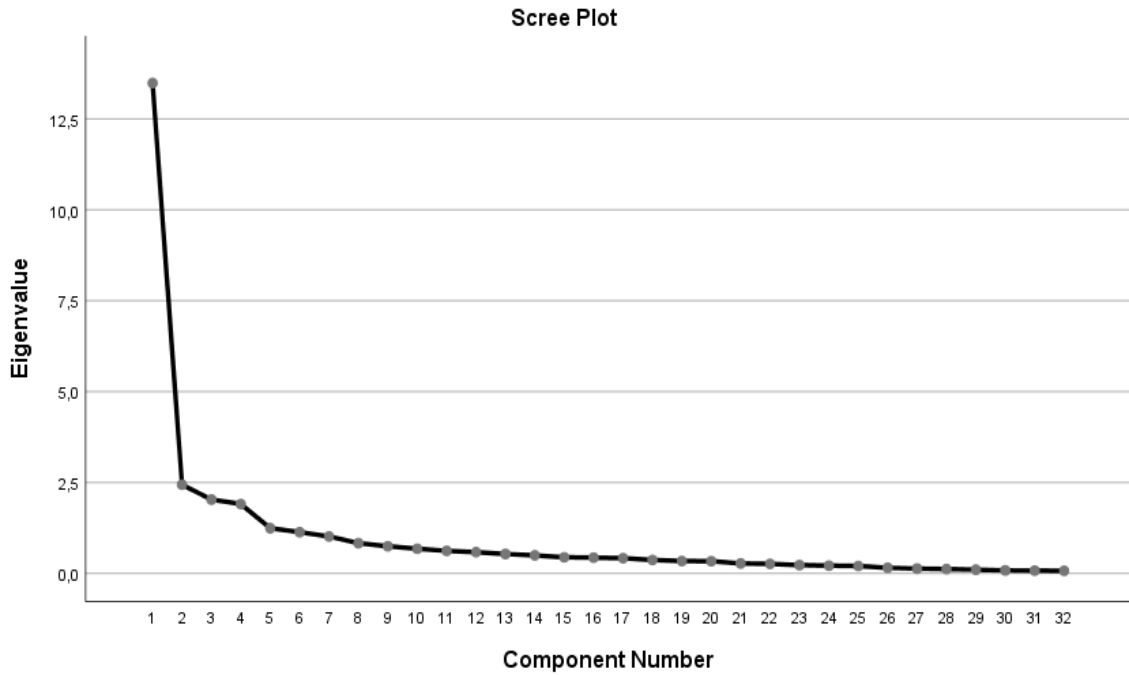
Faktör sayısının belirlenmesi sürecinde özdeğer (eigenvalue) istatistiği kullanılmıştır. Özdeğer istatistiğine göre, 1'den büyük olan faktörler anlamlı kabul edilmekte ve bu değer altında kalan faktörler dikkate alınmamaktadır. Bu çalışmada, özdeğeri 1'den büyük olan faktörler analiz edilmiş ve sonuç olarak dört faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Tablo 2, faktör analizi sonucunda elde edilen faktörlerin özdeğerlerini ve açıkladıkları varyans miktarlarını göstermektedir.

Tablo 2. Faktörlerin Özdeğer İstatistikleri

Boyutlar	Özdeğer	Varyans	Yığılmış Frekans
Demokratik Değerlerle Uyum	13.483	42.135	42.135
Müzakereci Rolün Güçlendirilmesi	2.439	7.623	49.623
Aktörler	2.031	6.346	56.104
Süreçte Karşılaşılan Güçlükler	1.907	5.958	62.062

Tablo 2’de görüldüğü üzere, özdeğeri 13.483 olan “*demokratik değerlerle uyum*” faktörünün açıkladığı varyans oranı % 42.135; özdeğeri 2.439 olan “*müzakereci rolün güçlendirilmesi*” faktörünün açıkladığı varyans oranı %7.623; özdeğeri 2.031 olan “*aktörler*” olan üçüncü faktörün açıkladığı varyans oranı % 6.346 ve son olarak özdeğeri 1.907 olan “*süreçte karşılaşılan güçlükler*” faktörünün açıkladığı varyans oranı ise %5.958’dir. Dört faktörün toplam varyans oranı %62.062 olarak bulunmuştur. Faktör analizinde, ölçeğin faktör yapısının gücü, varyans oranının yüksekliği ile doğru orantılıdır. Ancak sosyal bilimler alanındaki araştırmalarda çok yüksek varyans oranlarına ulaşmak genellikle zordur. Tavşancıl (2014), varyans oranlarının %40 ile %60 arasında olmasının ideal olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada elde edilen %62.062’lik varyans oranı, ideal aralık içerisinde yer almaktadır.

Faktör sayısını belirlemek için kullanılan yöntemlerden biri de yamaç birikinti grafiği (scree plot) yöntemidir. Bu yöntemde, faktör analizi sonucunda elde edilen yamaç grafiğinde eğimin azalmaya başladığı nokta, faktör sayısının belirlenmesinde önemli bir gösterge olarak kabul edilir. Buna göre, Şekil 1 üzerinde ölçeğin faktörlerine ilişkin yamaç grafiği gösterilmiştir.

Şekil 1. Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Ölçeğine Ait Yamaç Grafiği

Şekil 1 incelendiğinde, dört faktörlü bir yapı gözlenmektedir. Devletin müzakereci rolü ve demokratik değerler ölçeğinin dört faktörlü olduğu anlaşıldığından, elde edilen faktörler altında hangi maddelerin yer aldığı madde- faktör yükleri ile birlikte tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Maddelerin Faktör Yük Değerleri Tablosu

Sıra No	Maddeler	1	2	3	4
1	Devletin tarafsız olması ve paydaşlara eşit davranması demokratik değerlerle uyumu destekleyecektir.	0,823			
2	Toplumun tüm kesimlerinin sürece katılım sağlaması süreci demokratik değerlerle uyumlu hale getirecektir.	0,824			
3	Anayasa yapım sürecinin güvenceye alınması ve hukukun üstünlüğü demokratik değerlerle uyum sürecini destekleyecektir.	0,790			
4	Devletin tarafsızlığını koruyamaması, sürecin adil yürütülmesini zorlaştırabilir.	0,772			
5	Toplumsal müzakere ve toplumsal uzlaş, anayasanın demokratik dayanağı olmalıdır.	0,757			
6	Devletin toplanan bilgilerin tartışıldığı ortamlar oluşturması demokratik süreci destekler.	0,747			
7	Farklı toplumsal gruplar arasında eşit temsil sağlanması süreci demokratik değerlerle uyumlu hale getirecektir.	0,731			
8	Demokratik süreçler şeffaf bir şekilde yürütülürse demokratik değerlerle uyum sağlanabilir.	0,708			
9	Toplumun farklı kesimlerinin talepleri dikkate alınmalıdır.	0,677			
10	Halkın demokrasi duyarlılığı çeşitli yayınlarla arttırılabilir.	0,670			
11	Kamuoyunun süreç hakkında bilgilendirilmesi onu sürece hazırlayan demokratik bir davranıştır.	0,648			
12	Farklı ideolojik grupların talepleri demokratik bir süreçte ele alınmalıdır.	0,653			
13	Kapsayıcılığın sağlanamaması, sosyal dışlanma veya ilgisizlik gibi toplumsal sorunlara yol açabilir.	0,560			
14	Toplumsal uzlaşmanın bulunmadığı bir anayasanın meşruiyeti tartışmalıdır.	0,500			
15	Dijital erişim ve paylaşım mekanizmalarının desteklenmesi devletin müzakereci rolünü güçlendirir.		0,860		
16	Dijital kanallar aracılığıyla kamuoyu oluşturulması devletin müzakereci rolünü güçlendirecektir.		0,769		
17	Müzakere sürecinde verilerin güvenliğinin devlet tarafından sağlanması müzakereci rolünü güçlendirecektir.		0,690		
18	Çeşitli aktörlerin katılımı demokratik değerleri desteklediğinden müzakereci rolü güçlendirir.		0,671		
19	Müzakere süreçleri şeffaflık temelinde yürütülürse devletin müzakereci rolü güçlenecektir.		0,666		
20	Devletle vatandaşlar arasındaki iletişim kanallarının açık tutulması devletin müzakereci rolünü güçlendirir.		0,651		
21	Sürece eşit katılımın sağlanması devletin müzakereci rolünü güçlendirecektir.		0,540		
22	Akademisyenlerin bilgi birikimi anayasa sürecine yansıtılmalıdır.			0,736	
23	Devlet, tarafsız bir şekilde topluluklar arasında denge sağlamalıdır.			0,738	
24	Akademisyenler gerçekleştirecekleri bilgilendirme toplantıları aracılığıyla mentörlük-rehberlik rolü üstlenebilir			0,702	
25	Devletin kurucu ilkelerine uygun bir şekilde süreci yönetmesi gereklidir.			0,647	
26	Sivil toplum kuruluşlarının kaynak oluşturularak süreçteki etkisi artırılmalıdır.			0,645	
27	Sivil toplumun sürece dahil edilmesi demokratik değerlere katkı sağlar.			0,641	
28	Devlet süreci başlatan aktördür.			0,558	
29	Büyük topluluklarda tüm taleplerin karşılanması genellikle mümkün değildir.				0,794

30	Süreçte her talebin karşılanması mümkün görünmemektedir ve bu durum süreci güçleştirebilir.				0,737
31	Marjinal grupların taleplerinin nasıl değerlendirileceği sorunlu bir konudur.				0,682
32	Uzun süren anayasa yapım süreçleri, vatandaşların sürece katılımını zorlaştırabilir.				0,726

Tablo 3 incelendiğinde, faktör yük değerlerinin maddelerin buldukları boyutlar altında sıralandığı görülmektedir. Bu yük değerleri, maddelerin ilgili alt boyutlarla olan ilişkisini gösteren katsayılar olup, faktör yapısının belirlenmesine katkı sağlamaktadır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen analiz sonucunda, birden fazla boyutta yüksek faktör yüküne sahip olan 24 madde ölçekten çıkarılmıştır. Böylelikle, faktör analizi öncesinde 56 maddeden oluşan ölçme aracı, bu aşamada 32 maddeye indirilmiştir. Bu süreç, ölçeğin daha yalın ve yapı geçerliliği yüksek bir formata ulaşmasını sağlamıştır. Bu durumda tablo 3'e bakıldığında, 14 maddeden oluşan “*demokratik değerlerle uyum*” faktörü birinci faktördür ve bu faktörün madde faktör yük değer aralığı 0.500-0.823; yedi maddeden oluşan “*müzakereci rolün güçlendirilmesi*” faktörü ikinci faktördür ve bu faktörün madde faktör yük değer aralığı 0.540-0.860; yedi maddeden oluşan “*aktörler*” faktörü üçüncü faktördür ve bu faktörün madde faktör yük değer aralığı 0.558-0.736 ve son olarak dört maddeden oluşan “*süreçte karşılaşılan güçlükler*” faktörü dördüncü faktör ve bu faktörün madde faktör yük değer aralığı ise 0.726-0.794'dir. Böylece, Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Ölçeğinin faktör yapısı belirlenmiş olup faktörlerin adlandırılmasından sonra her bir faktörün veya boyutun birbiri ile ilişkisi tespit edilmiştir. Buna göre sonuçlar Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Toplam ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki Tablosu

	1	2	3	4	5
1. Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Toplam	1				
2. Demokratik Değerlerle Uyum	0,926**	1			
3. Müzakereci Rolün Güçlendirilmesi	0,776**	0,660**	1		
4. Aktörler	0,764**	0,593**	0,437**	1	
5. Süreçte Karşılaşılan Güçlükler	0,569**	0,393**	0,291**	0,349**	1
** $p < .01$					

Tablo 4'te görüldüğü üzere, “*Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Toplamı*” ile alt boyutlar arasında güçlü ve anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. ($p < 0.01$). “*Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Toplamı*” ile “*demokratik değerlerle uyum*” arasındaki korelasyon değeri ($r = 0.926$) oldukça yüksek olup, bu boyutun genel ilişkiye en büyük katkıyı sağladığını ifade etmektedir. Bu, müzakere demokratik değerlerle uyumun, devletin müzakereci rolü ve demokratik değerler toplamına doğrudan bir etkisi olabileceğini düşündürmektedir. “*müzakereci rolün güçlendirilmesi*” boyutu ile toplam değer arasında ($r = 0.776$) güçlü bir korelasyon bulunmakta, bu da demokratik değerlere uyumun, devletin müzakereci rolünün güçlendirilmesiyle yakından bağlantılı olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, “*aktörler*” boyutuyla toplam değer arasında ($r = 0.764$) anlamlı bir ilişki bulunmuştur; bu, devletin müzakereci rolünün iyileştirilmesinin genel demokratik değerlerle ve devletin müzakereci rolünün güçlendirilmesi ile yüksek düzeyde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, “*süreçte karşılaşılan güçlükler*” boyutunun toplam değerle ilişkisi ($r = 0.569$) diğer alt boyutlara göre daha zayıf olmakla birlikte istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, müzakere sürecinde karşılaşılan muhtemel güçlüklerin diğer faktörlere oranla daha sınırlı olduğunu göstermektedir. Alt boyutlar arasındaki ilişkilere bakıldığında, “*demokratik değerlerle uyum*” ile “*müzakereci rolün güçlendirilmesi*” arasındaki korelasyon ($r = 0.660$) dikkat çekici

düzeyde güçlüdür. Bu analiz, müzakereci rolün güçlendirilmesi için demokratik değerlerle uyumun sağlanması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Benzer şekilde, “aktörler” ile diğer boyutlar arasında da anlamlı ve orta düzeyde ilişkiler gözlemlenmiştir (örneğin, “demokratik değerlerle uyum” ile $r = 0.593$ ve “müzakereci rolün güçlendirilmesi” ile $r = 0.437$).

Araştırma bulguları, devletin müzakereci rolünün güçlendirilmesi ve aktörlerin, demokratik değerlerle uyum ve diğer boyutlarla güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir. Özellikle “demokratik değerlerle uyum” boyutu, toplam müzakereci rolün güçlendirilmesi ve demokratik değerler ölçeğinin en önemli belirleyicisi gibi görünmektedir. Ancak süreçte karşılaşılan güçlüklerin etkisinin diğer boyutlara göre daha sınırlı olduğu, bu boyutun süreçte tamamlayıcı bir role sahip olduğunu düşündürmektedir. Bu bulgular, müzakere süreçlerinin geliştirilmesinde demokratik değerlerle uyumun ve devletin müzakereci rolünün güçlendirilmesinin öncelikli olarak ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

2.4.2.2. Madde Ayırt Ediciliğine İlişkin Bulgular

Bu aşamada, ölçme aracında yer alan maddelerin, ölçülmek istenen özelliği ne derece ölçebildiğini belirlemek amacıyla madde ayırt edicilik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Madde ayırt edicilik indeksi (D), maddelerin ölçülen özellikle ilgili olarak bireyleri ne derece ayırt edebildiğini ifade etmektedir. Başka bir deyişle, bu indeks, ölçeğin ölçmeyi amaçladığı özelliğe yüksek düzeyde sahip bireyler ile düşük düzeyde sahip bireyleri ayırt etme gücünü göstermektedir. Madde ayırt edicilik indeksi, -1 ile +1 arasında değer alabilir. Negatif bir değer, maddenin ölçülen özellik açısından bireyleri ters şekilde ayırt ettiğini ve bu nedenle testten çıkarılması gerektiğini ifade eder (Büyüköztürk vd., 2014).

Madde ayırt edicilik çalışmasında, öncelikle katılımcıların ölçekten aldıkları toplam puanlar büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır. Bu sıralama doğrultusunda, alt ve üst %27'lik dilimler dikkate alınmış; kesme işlemi üstten (en yüksek puanlar) 170 ve alttan (en düşük puanlar) 170 kişiyi kapsayacak şekilde yapılmıştır. Böylece, her biri 170 kişiden oluşan iki grup elde edilmiştir. Gruplar arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla bağımsız t-testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda, gruplar arasındaki farkların tüm maddeler için istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0.001$). Madde ayırt edicilik analizine ilişkin sayısal değerler yeniden gözden geçirilmiş ve raporlamada gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Aynı analizler, her bir alt ölçek için de ayrı ayrı yapılmış ve sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Madde Ayırt Ediciliğine İlişkin Bulgular

Yeni Madde No	Madde No	Gruplar	x	Ss	T	P
1	36	Alt Grup	5,2000	1,73006	-5.369	< 0.001
		Üst Grup	6,9333	0,36515		
2	32	Alt Grup	5,1667	1,59921	-6.125	< 0.001
		Üst Grup	6,9667	0,18257		
3	35	Alt Grup	5,1000	1,66816	-6.093	< 0.001
		Üst Grup	6,9667	0,18257		
4	28	Alt Grup	5,0333	1,97368	-5.119	< 0.001
		Üst Grup	6,9000	0,30513		
5	34	Alt Grup	4,9333	1,63861	-6.755	< 0.001
		Üst Grup	6,9667	0,18257		
6	37	Alt Grup	4,8000	1,56249	-7.282	< 0.001
		Üst Grup	6,9333	0,36515		
7	30	Alt Grup	4,5333	1,85199	-6.654	< 0.001
		Üst Grup	6,8667	0,57135		
8	31	Alt Grup	5,3667	1,73172	-4.505	< 0.001
		Üst Grup	6,8667	0,57135		
9	19	Alt Grup	5,2333	1,95965	-3.960	< 0.001
		Üst Grup	6,8000	0,92476		

10	39	Alt Grup	4,9667	1,60781	-5.898	< 0.001
		Üst Grup	6,8333	0,64772		
11	38	Alt Grup	5,0000	1,74198	-5.821	< 0.001
		Üst Grup	6,9000	0,40258		
12	41	Alt Grup	4,1333	1,77596	-7.900	< 0.001
		Üst Grup	6,8333	0,59209		
13	27	Alt Grup	4,4333	1,69550	-6.908	< 0.001
		Üst Grup	6,7000	0,59596		
14	22	Alt Grup	4,9667	1,73172	-5.956	< 0.001
		Üst Grup	6,9000	0,40258		
15	54	Alt Grup	4,8333	1,39168	-5.726	< 0.001
		Üst Grup	6,7000	1,11880		
16	52	Alt Grup	4,6667	1,44636	-5.919	< 0.001
		Üst Grup	6,6667	1,15470		
17	56	Alt Grup	5,4667	1,61316	-5.061	< 0.001
		Üst Grup	6,9667	0,18257		
18	51	Alt Grup	4,8000	1,34933	-8.169	< 0.001
		Üst Grup	6,9000	0,40258		
19	47	Alt Grup	5,1000	1,42272	-5.873	< 0.001
		Üst Grup	6,7667	0,62606		
20	53	Alt Grup	4,9000	1,64736	-6.830	< 0.001
		Üst Grup	6,9667	0,18257		
21	48	Alt Grup	4,7333	1,59597	-6.625	< 0.001
		Üst Grup	6,8000	0,61026		
22	16	Alt Grup	4,9333	1,83704	-5.282	< 0.001
		Üst Grup	6,8000	0,61026		
23	3	Alt Grup	5,5000	2,11318	-3.328	< 0.001
		Üst Grup	6,8333	0,59209		
24	7	Alt Grup	4,9333	1,81817	-5.271	< 0.001
		Üst Grup	6,7667	0,56832		
25	8	Alt Grup	5,6000	1,86806	-2.289	< 0.001
		Üst Grup	6,7000	0,91539		
26	5	Alt Grup	4,4333	1,83234	-6.375	< 0.001
		Üst Grup	6,7333	0,73968		
27	15	Alt Grup	5,0333	1,80962	-5.953	< 0.001
		Üst Grup	7,0000	0,00000		
28	28	Alt Grup	4,7000	2,08690	-6.375	< 0.001
		Üst Grup	6,0667	1,76036		
29	24	Alt Grup	4,4333	1,90613	-4.831	< 0.001
		Üst Grup	6,6333	0,71840		
30	25	Alt Grup	4,3333	1,68836	-7.089	< 0.001
		Üst Grup	6,7000	0,70221		
31	29	Alt Grup	3,8667	2,11291	-4.831	< 0.001
		Üst Grup	6,2333	1,65432		
		Üst Grup	6,6333	0,71840		
32	20	Alt Grup	4,7333	2,01603	-1.986	< 0.001
		Üst Grup	5,7000	1,74494		
		Üst Grup	6,9333	0,25371		

*p<0.05

Bu bulgular incelendiğinde, tüm maddeler için üst ve alt gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farkların bulunması, ölçeğin ayırt edicilik gücünün yüksek olduğunu göstermektedir. Maddelere ait t değerlerinin büyüklüğü, bazı maddelerin bireyleri ayırt etme kapasitesinin daha güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, ölçek maddelerinin ölçülen yapıyı farklı düzeylerde temsil ettiğine işaret etmektedir. Alt boyutlar temelinde elde edilen bulgular da benzer bir yapıya işaret etmekte ve ölçeğin her bir boyutunun kendi içinde tutarlı bir ayırt edicilik düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlar, ölçeğin hem madde düzeyinde hem de boyutlar düzeyinde ayırt edici bir ölçme aracı olduğunu desteklemektedir.

2.4.2.3. Madde İç Tutarlılık Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Bu aşamada, ölçme aracının güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Ölçeği ile alt boyutlara ilişkin iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin ve alt boyutlarının iç tutarlılığını belirlemek için her bir maddenin varyansına dayalı olarak Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur. Bu analiz, ölçeğin genel olarak ve alt boyutlar bazında ölçülen özellikleri tutarlı bir şekilde değerlendirme kapasitesini ortaya koymaktadır.

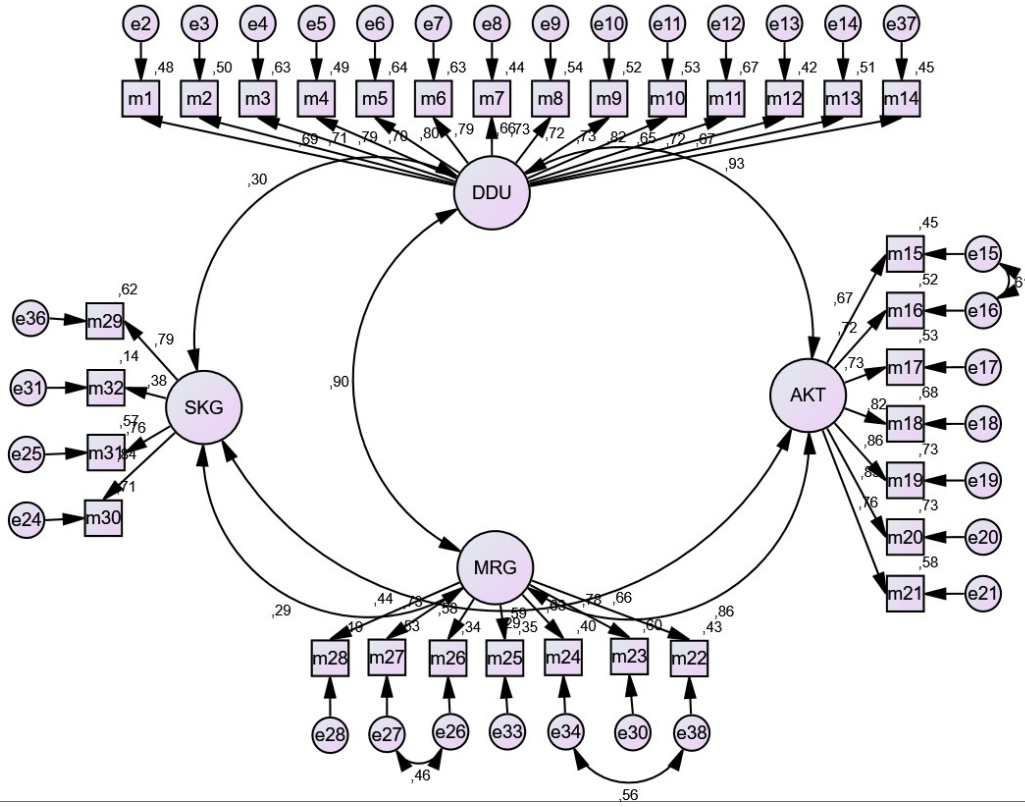
Tablo 6. Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Ölçeği Toplam ve Alt Boyutlarının Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları Tablosu

Boyutlar	Madde Sayısı	Cronbach Alpha Katsayısı
1. Demokratik Değerlerle Uyum	14	0.951
2. Müzakereci Rolün Güçlendirilmesi	7	0.886
3. Aktörler	7	0.843
4. Süreçte Karşılaşılan Güçlükler	4	0.772
5. Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Ölçeği Toplam	32	0.945

Tablo 6, Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Ölçeği ile alt boyutlarının güvenilirlik düzeylerini değerlendirmek için hesaplanan Cronbach Alfa katsayılarını göstermektedir. Ölçeğin genel toplamı ve alt boyutları, yüksek iç tutarlılık değerleri sergileyerek güvenilir bir yapı ortaya koymaktadır. Demokratik değerlerle uyum alt boyutu, toplam 14 maddeden oluşmaktadır ve Cronbach Alfa katsayısı 0.951 olarak hesaplanmıştır. Bu, alt boyutun iç tutarlılığının oldukça yüksek olduğunu ve maddelerin ölçülmek istenen özelliği yeterli düzeyde ölçtüğünü göstermektedir. “*Müzakereci Rolün Güçlendirilmesi*” alt boyutu 7 madde içermekte ve Cronbach Alfa katsayısı 0.886 ile güçlü bir güvenilirlik düzeyi sergilemektedir. Bu sonuç, devletin müzakereci rolü ve demokratik değerlerle ilgili maddelerin tutarlı bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. “*Aktörler*” alt boyutu da 7 maddeden oluşmakta ve Cronbach Alfa katsayısı 0.843 olarak belirlenmiştir. Bu değer, alt boyutun güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. “*Süreçte Karşılaşılan Güçlükler*” alt boyutunda ise 4 madde yer almakta ve bu alt boyutun Cronbach Alfa katsayısı 0.772 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, diğer alt boyutlara kıyasla biraz daha düşük olmakla birlikte, yeterli düzeyde bir iç tutarlılık sağlamaktadır. Ölçeğin genel toplamında ise 32 madde değerlendirilmiş ve Cronbach Alfa katsayısı 0.945 olarak hesaplanmıştır. Bu yüksek katsayı, ölçeğin genel olarak güçlü bir iç tutarlılığa ve güvenilirliğe sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Sonuçlar, ölçeğin ölçme geçerliliği açısından tatmin edici olduğunu ve uygulanabilir bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

2.4.2.4. Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Elde edilen maddelerin hangi faktörle daha fazla ilişki gösterdiğini belirlemek ve bu değişkenlerin belirlenen faktörlerle yeterince temsil edilip edilmediğini test etmek için CFA yapılmıştır. Elde edilen yol diyagramı aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 2. Ölçeğe İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli (Not: SKG: Süreçte Karşılaşılan Güçlükler; DDU: Demokratik Değerlerle Uyum; MRG: Müzakereci Rolün Güçlendirilmesi; AKT: Aktörler)

Yapılan doğrulayıcı faktör analizi bulgularına göre, “Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler” ölçeğinin ki-kare değeri [$\chi^2 = 12392.411$ df = 455, $p < 0.01$] anlamlı bulunmuştur. Ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı ise 2.840’tir. 5’ten küçük bir değer modelin uyum indeksinin iyi olduğunu göstermektedir (Kline, 2011). Ölçeğin uyum değerlerini artırmanın bir yolu kovaryans yaratmaktır (Rubio et al., 2003). Bu nedenle bazı maddeler arasında kovaryans yaratılmıştır. Ölçeğin uyum değerleri şu şekildedir: [CFI = 0.905, RMSEA = 0.080, SRMR = 0.09, PNFI = 0.50]. Bu bağlamda CFA ile elde edilen yer bağlanma ölçeğinin uyum değerlerinin kabul edilebilir olduğu söylenebilir (Browne ve Cudeck, 1993; Baumgartner ve Homburg, 1996; Hu ve Bentler, 1998; Raykov ve Marcoulides, 2000; Schumacker ve Lomax, 2010; Çelik ve Yılmaz, 2016).

2.5. Araştırmanın Hipotez Testleri ve Sonuçları

Bu araştırma kapsamında geliştirilen üç ana ve dokuz alt hipotezin test edilmesine yönelik olarak çeşitli istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Analizler SPSS 25.0 programı aracılığıyla yapılmıştır. Demografik değişkenler ile ölçek puanları arasındaki farklılıkların belirlenmesinde t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ayrıca alt boyutlar arası ilişkileri test etmek amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre araştırmanın hipotez test sonuçları aşağıdaki gibi yorumlanmıştır:

H1: Bireylerin demografik özellikleri devletin müzakereci rolüne yönelik tutumlarıyla ilişkilidir.

- **H1a: Cinsiyete Göre Farklılık:** Yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda, kadın ve erkek katılımcıların ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$). Bu sonuç, cinsiyete göre devletin müzakereci rolüne ilişkin tutumların benzer düzeyde olduğunu göstermektedir.
- **H1b: Eğitim Düzeyine Göre Farklılık:** Katılımcıların eğitim düzeylerine göre elde ettikleri ölçek puanları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonucunda, lisansüstü düzeyde eğitime sahip

bireylerin, lise ve lisans düzeyindeki bireylere kıyasla devletin müzakereci rolüne ilişkin daha olumlu tutumlar sergiledikleri tespit edilmiştir ($p < 0.05$).

- **H1c: Mesleki Statüye Göre Farklılık:** Akademisyen, öğrenci, kamu görevlisi ve özel sektör çalışanlarının ölçek puanları arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Özellikle akademisyenlerin devletin müzakereci rolüne dair daha yüksek düzeyde olumlu tutuma sahip oldukları gözlemlenmiştir.
- **H1d: Coğrafi Bölgeye Göre Farklılık:** Katılımcıların doğdukları bölgeye göre tutum puanları analiz edildiğinde, İç Anadolu Bölgesi'nden gelen bireylerin diğer bölgelere kıyasla daha yüksek ölçek puanlarına sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak farkın anlamlılık düzeyi sınır değerinde kalmıştır ($p \approx 0.05$).
- **H1e: Yaş:** Yaş değişkeniyle tutumlar arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
- **H1f: Aylık Gelir:** Aylık ortalama gelirle tutumlar arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

H2: Yapılan analizlere göre, ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

- **H2a: Demokratik Değerlerle Uyum ile Müzakereci Rolün Güçlendirilmesi arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır.** Pearson korelasyon analizi sonucunda bu iki boyut arasında **yüksek düzeyde pozitif bir ilişki** tespit edilmiştir ($r = 0.72$, $p < 0.01$).
- **H2b: Demokratik Değerlerle Uyum ile Aktörler boyutu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.** Korelasyon katsayısı $r = 0.65$ olup anlamlı bulunmuştur ($p < 0.01$). Bu durum, demokratik değerleri benimseyen bireylerin aktörlerin sürece katılımına daha açık olduğunu göstermektedir.
- **H2c: Demokratik Değerlerle Uyum ile Süreçte Karşılaşılan Güçlükler boyutu arasında negatif bir ilişki vardır.** Yapılan analiz sonucunda bu iki boyut arasında zayıf ama anlamlı **negatif bir korelasyon** bulunmuştur ($r = -0.29$, $p < 0.05$). Bu sonuç, demokratik değerlere yüksek bağlılık gösteren bireylerin süreçteki güçlük algısının daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

H3: Katılımcıların anayasa yapım sürecinde devletle birlikte yer alması gerektiğini düşündükleri aktörler olmuştur.

Katılımcıların %33,1'i vatandaşların, %29,8'i sivil toplum kuruluşlarının sürece katılımını en önemli aktör olarak belirtmiştir. Akademisyenler %22,3, siyasi partiler %14,9 oranında tercih edilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışma, devletin müzakereci rolünün demokratik değerlerle uyumunu ölçmek amacıyla tasarlanmış, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak önerilmektedir. Ölçek geliştirme süreci, kapsamlı bir alan yazın taraması ve daha önce devletin müzakereci rolü üzerine gerçekleştirilmiş nitel saha çalışmasından elde edilen tematik veriler temel alınarak yürütülmüş, ölçek maddeleri uzman görüşleri ve ön testlerle şekillendirilmiştir. Araştırma sonucunda, dört faktörden oluşan ve 32 maddelik nihai ölçek yapısı elde edilmiştir. Gerçekleştirilen AFA sonucunda; “*Demokratik Değerlerle Uyum*”, “*Müzakereci Rolün Güçlendirilmesi*”, “*Aktörler*” ve “*Süreçte Karşılaşılan Güçlükler*” olmak üzere dört boyut belirlenmiş ve bu yapı, DFA ile test edilerek geçerliliği teyit edilmiştir. Elde edilen %62.06'lık toplam varyans oranı, sosyal bilimlerde kabul edilen sınırlar içinde güçlü bir yapı olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, madde faktör yüklerinin 0.500 ile 0.860 arasında değişmesi, ölçeğin yapı geçerliliğini desteklemektedir.

Ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla yapılan Cronbach Alfa analizlerinde toplam ölçek için 0.945 gibi oldukça yüksek bir iç tutarlılık katsayısı elde edilmiş, alt boyutların güvenilirlik katsayıları da 0.772 ile 0.951 aralığında bulunarak yeterli güvenilirlik düzeyini sağlamıştır. Madde ayırt edicilik analizleri de, tüm maddelerin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ayırt edici olduğunu ortaya koymuştur.

Hipotez testlerinin sonuçları, geliştirilen ölçeğin hem yapı geçerliliğini hem de farklı değişkenlere duyarlılığını destekler niteliktedir. Eğitim düzeyi ve mesleki statü gibi faktörler devletin müzakereci rolüne yönelik tutumları

anamlı biçimde etkilerken, ölçek alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin bulunması ölçeğin teorik temelleriyle uyumlu olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda, çalışmanın temel hipotezleri büyük ölçüde desteklenmiştir.

Bulgular, devletin müzakereci rolünü etkin biçimde üstlenebilmesi için demokratik değerlerle uyum, katılımcı aktörlerin sürece dâhil edilmesi, müzakere sürecinin şeffaf ve kapsayıcı yürütülmesi ve karşılaşılan güçlüklerin yönetilmesi gibi bileşenlerin bütüncül biçimde ele alınması gerektiğini göstermektedir. Özellikle “*Demokratik Değerlerle Uyum*” faktörünün, ölçeğin genel yapısıyla en güçlü ilişkili boyut olması, müzakereci devlet yaklaşımının demokratik değerlerle ne denli sıkı bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur.

Bu araştırma kapsamında geliştirilen “*Devletin Müzakereci Rolü ve Demokratik Değerler Ölçeği*”, siyaset bilimi, siyasal iletişim, kamu yönetimi, anayasa yapım süreçleri ve yönetim çalışmaları başta olmak üzere, demokratikleşme ve katılımcılık temelli araştırmalar için geçerli ve güvenilir bir değerlendirme aracı olarak önerilmektedir. Türkiye’de yürütölen “*demokratikleşme süreci*”, “*barış süreci*”, “*çözüm süreci*” gibi çeşitli biçimlerde adlandırılan siyasal süreç üzerine gerçekleştirilecek araştırmalarda; yeni anayasa tartışmalarında; Yüksek Öğrenim Kurumu gibi kurum-kuruluşların yapı ve işleyişleri üzerine gerçekleştirilen tartışmalar hakkındaki çalışmalarda kaynak olabilecek önemli bir ölçme aracıdır.

EXTENDED ABSTRACT

Societies are administered by states as large-scale populations. Most of these administrations adopt democratic values as a guiding principle of governance. Therefore, understanding the state requires understanding its alignment with democratic values. This study examines the state’s negotiating role within the framework of democratic values in public administration. The research aims to assess the state’s negotiating role by taking into account public administration values such as participation, representation, transparency and accountability.

This study employed the descriptive survey model, which is among the quantitative research methods. Considering the general problem and purpose of the research conducted on a scale developed to measure the relationship between the state’s deliberative role in the constitution-making process and democratic values, three main hypotheses were developed. The first main hypothesis aims to test whether the scores obtained from the scale differ based on the demographic characteristics of the participants. It consists of six subhypotheses in total. The second main hypothesis aims to test the construct validity of the scale and the relationships between the subdimensions and consists of three subhypotheses. The third main hypothesis aims to test participants’ preferences regarding the actors who should be involved alongside the state in the constitution-making process. A total of twelve hypotheses were developed in the study: three main and nine subhypotheses.

Within the scope of the research, the deliberative role of the state and the democratic values scale were developed. To ensure the construct validity of the study, a scale form limited to 56 items was administered to 122 participants. To assess the factor suitability of the data set, a correlation matrix, the Bartlett test, and the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) tests were conducted. According to the test results, the KMO value was calculated as 0.886. This value reveals that the data set is suitable for factor analysis. The KMO value of 0.886 obtained in the study indicates a very good level of fit. The Bartlett test, which tests the existence of a relationship between variables, was also found to be significant ($\chi^2=2950.946$, $p<.0010$). This result indicates high correlations between the variables, thus confirming the suitability of the data set for factor analysis.

Tests performed for construct validity and content validity produced a thirty-two-item scale with four factors. This scale was applied to 342 participants. The variance rate explained by the “*compliance with democratic values*” factor with an eigenvalue of 13.483 is 42.135%; the variance rate explained by the “*strengthening the negotiating role*” factor with an eigenvalue of 2.439 is 7.623%; the variance rate explained by the third factor, “*actors*,” with an eigenvalue of 2.031 is 6.346%; and finally, the variance rate explained by the “*difficulties encountered during the process*” factor with an

eigenvalue of 1.907 is 5.958%. The total variance rate of the four factors was found to be 62.062%. In factor analysis, the strength of the factor structure of the scale appears to be directly proportional to the height of the variance rate.

An examination of the relationships between the sub-dimensions reveals a strong correlation between the “*Strengthening the Negotiating Role*” dimension and the total value ($r = 0.776$). This suggests that adherence to democratic values is closely linked to strengthening the state’s deliberative role. Similarly, a significant correlation was found between the “*Actors*” dimension and the total value ($r = 0.764$), suggesting that improving the state’s deliberative role is highly correlated with general democratic values and strengthening the state’s deliberative role. However, the relationship between the “*difficulties encountered during the process*” dimension and the total value is ($r = 0.569$), and it has a weaker relationship level than the other sub-dimensions. However, it is still statistically significant.

According to the data revealed by Cronbach’s alpha coefficients, the overall total of the scale and its sub-dimensions exhibit high internal consistency values, demonstrating a reliable structure. The “*Compliance with Democratic Values*” sub-dimension consists of 14 items, and the Cronbach’s alpha coefficient was calculated as 0.951. This finding indicates that the internal consistency of the sub-dimension is quite high, and the items adequately measure the intended characteristic. The “*Strengthening the Negotiating Role*” sub-dimension contains 7 items and exhibits a strong level of reliability with a Cronbach’s alpha coefficient of 0.886. This result demonstrates that the items related to the negotiating role of the state and democratic values have a consistent structure. The “*Actors*” sub-dimension also consists of 7 items, and the Cronbach’s alpha coefficient was determined as 0.843. This value demonstrates that the sub-dimension is a reliable measurement tool. The “*Challenges Encountered During the Process*” sub-dimension contains 4 items, and the Cronbach’s alpha coefficient for this sub-dimension was found to be 0.772. While this result is slightly lower than the other subscales, it provides a sufficient level of internal consistency. The overall scale consisted of 32 items, and the Cronbach’s alpha coefficient was calculated as 0.945. This high coefficient demonstrates that the scale has strong internal consistency and reliability overall. The results demonstrate that the scale has satisfactory measurement validity and a workable structure.

The results of the hypothesis tests support both the construct validity of the developed scale and its sensitivity to different variables. While factors such as education level and professional status significantly influence attitudes toward the state’s negotiating role, the finding of significant relationships among the scale’s sub-dimensions demonstrates its consistency with its theoretical foundations. In this context, the study’s fundamental hypotheses were largely supported.

The “*Deliberative Role of the State and Democratic Values Scale*,” developed as part of this research, is recommended as a valid and reliable assessment tool for democratization and participation-based research, particularly in political science, political communication, public administration, constitution-making processes, and governance studies. It serves as a significant measurement instrument that can be used as a reference in research conducted on political processes in Turkey referred to in various ways such as the “*democratization process*,” the “*peace process*,” and the “*resolution process*”; in debates on a new constitution; and in studies concerning the structure and functioning of institutions and organizations such as the Higher Education Council.

KAYNAKÇA

- Akfirat, N. O., & Çok, F. (2013). Gençlerin siyasal ve toplumsal katılımı ölçeğinin geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46(2), 369-398. Ankara.
- Aydın, S. (2017). Müzakereci demokrasi modelinin kamusal alanı: Nasıl bir iletişim özgürlüğü? *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 7(1). Ankara.
- Baumgartner, H., & Homburg, C. (1996). Applications of structural equation modeling in marketing and consumer research: A review. *International Journal of Research in Marketing*, 13(2), 139-161. [https://doi.org/10.1016/0167-8116\(95\)00038-0](https://doi.org/10.1016/0167-8116(95)00038-0)
- Blount, J., Elkins, Z., & Ginsburg, T. (2012). Does the process of constitution making matter?. In Tom Ginsburg (Ed.), *Comparative Constitutional Design* (pp. 31-66). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bozkurt, S. (2021). Okullarda örgütsel demokrasi ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(2), 1344-1365. Ankara.
- Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* (pp. 136-162). Newbury Park, CA: SAGE Publications.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Ceylan, F., İspir, N., & Özpolat, A. (2019). Siyasal rıza ölçeği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 605-629. Erzurum.
- Çam, E. (2011). *Siyaset bilimine giriş*. İstanbul: Der Kitapevi.
- Çelik, E. H., & Yılmaz, V. (2016). *LISREL 9.1 ile yapısal eşitlik modellemesi: Temel kavramlar-uygulamalar-programlama*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çiçek, A. (2024). Deliberative democracy in the digital age opportunities and challenges of online public discourse. *Elektronik Cumhuriyet İletişim Dergisi*, 6(2), 62-75.
- Çiçek, H. G., & Ökten, A. (2024). Yeni kamu yönetimi felsefesinin kamu hizmetinde kalite ve performans anlayışı. *Gümrük Ticaret Dergisi*, 11(35), 7-24. Ankara.
- Dryzek, J. S. (2000). *Deliberative democracy and beyond: Liberals, critics, contestations*. Oxford: Oxford University Press.
- Elster, J. (1998). "Deliberation and Constitution Making". J. Elster (Ed.). in: *Deliberative Democracy*. (pp. 97-122). Cambridge: Cambridge University Press.
- Erdem, A., & Çiçekli, A. (2023). Yönetişim yaklaşımının kuramsal değerlendirilmesi ve idare hukuku bağlamında analizi. *Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 59, 283-303. Van.
- Erdem, N., & Görün, M. (2025). Anayasa yapım sürecinde devletin müzakereci rolü üzerine akademisyen görüşü. *ReS Research Studies Anatolia Journal*, 8(2), 207-252. Ankara.
- Erkuş, A. (2016). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme - I: Temel kavramlar ve işlemler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ferikoğlu, D., & Akgün, E. (2022). An investigation of teachers' artificial intelligence awareness: A scale development study. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, 10(3), 215-231.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. and Hyun, H. H. (2012). *How to Design and Evaluate Research in Education*. McGraw Hil.
- Geçkil, T., & Tikici, M. (2015). Örgütsel demokrasi ölçeği geliştirme çalışması. *Amme İdaresi Dergisi*, 48(4), 41-78.
- Genç, F. (2015). Yeni kamu hizmeti: Vatandaş ve kamu yararı temelinde kamu hizmetini yeniden düşünmek. In Ö. Köseoğlu & M. Z. Sobacı (Eds.), *Kamu yönetiminde paradigma arayışları: Yeni kamu işletmeciliği ve ötesi* (pp. 129-150). Bursa: Dora Yayınevi.
- Güvenç, C. (2020). Sosyal bilimlerde yöntem olarak pozitivizm bakış açısı ve değerlendirmesi. *İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2, 109-120.
- Habermas, J. (1996). *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. W. Rehg (trans.). MIT Press: Cambridge.

- Habermas, J. (2021). *Kamusal yaşamın yapısal dönüşümü* (T. Bora & M. Sancar, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Heywood, A. (2012). *Siyaset* (B. B. Özipek, B. Şahin, vd., Çev.). Ankara: Adres Yayınları.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1998). Fit indices in covariance structure modeling: Sensitivity to underparameterized model misspecification. *Psychological Methods*, 3(4), 424-453. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.3.4.424>
- Karakoç, R., & Özden, M. (2020). Demokrasi anlayışında yeni bir yaklaşım: Müzakereci demokrasi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 579-598.
- Kaya, S. B. (2024). Katılımcı anayasa yapımının demokratik temelleri. Yetkin Yayınları.
- Kılıç, A., Ökmen, B., & Şahin, S. (2023). Demokrasi algısı ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(21), 491-521.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). The Guilford Press.
- Özkan, M. (2020). Demokrasi ve temsil: Paradoksu Rousseau üzerinden okumak. *Siyasal: Journal of Political Sciences*, 29(2), 403-430.
- Raykov, T., & Marcoulides, G. A. (2000). *A first course in structural equation modeling*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Rubio, D. M., Berg-Weger, M., Tebb, S. S., Lee, S. & Rauch, S. (2003). Objectifying content validity: Conducting a content validity study in social work research, *Social Work Research*, 27(2), 94-104.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd ed.). New York: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Sharma, S. (1996). *Applied multivariate techniques*. New York: John Wiley and Sons.
- Sitembölükbaşı, Ş. (2005). Liberal demokrasinin çıkmazlarına çözüm olarak müzakereci demokrasi. *Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi*, (10), 139-162. Antalya.
- Taktak, M. (2025). From classrooms to codes: Measuring the perceptions of school administrators and teachers towards artificial intelligence. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 15(4), 846-860.
- Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Temel, Ö. (2014). Türkiye'de anayasa yapım süreçleri ve demokratik anayasa yapımı. İstanbul Üniversitesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul.
- Tozlu, A. (2017). Gerçek kamu yönetimi hareketi nedir? *Türk İdare Dergisi*, (484), 331-349. Ankara.
- Turgaylı Zengin, G. (2022). Devlet. In Y. Özkaya, V. Erat, E. Savut, & Y. Demirkanoğlu (Eds.), *Siyaset bilimi ansiklopedisi* (pp. 115-120). Ankara: Nobel Akademi.
- Uygun, S. ve Engin, G. (2014). "Temel demokratik değerler ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması". *Electronic Turkish Studies*, 9(5), 2021-2031.
- Ünal, S. (2020). Yeni kamu işletmeciliği yaklaşımı. In H. Ateş (Ed.), *Kamu yönetimi teorileri: Geleneksel teorilerden yeni yaklaşımlara* (pp. 173-208). Ankara: Savaş Kitapevi.